

Književnost.

Ksaver Meško: **Na Poljani**. Knezova knjižnica, XIV. — Ko sem prečital letošnji zvezek Knezove knjižnice, se mi je utrdilo prepričanje, da Meško zapravlja svoje moči v sentimentalno-bolestnih črticah majhnega obsega in neznatne vsebine, a da jih obrestonosno nalaga v večjih spisih, ki jim zamisli realno vsebino. Sicer je pa tudi v tem spisu jasno izražena Meškova individualnost: njegov bujni slog, polni tok besedi, nenavadne a ne neprijetne metafore, nepričakovane analogije, obilica sinonimnih izrazov, poosebljenje abstraktnih pojmov, snovanje primer, ki se pleto dalje nego zahteva „tertium comparationis“, kar spominja na Homerove primere, inverzija v besedosledju, ki se tuintam zdi nekoliko prisiljena, predvsem pa tisti sentimentalni osnovni ton, ki je lasten samo Mešku — to so znaki, ki tudi v tem spisu označujejo Meška.

Meško zna z mogočno besedo opisati žalostne utripljeje človeškega srca; živo zadene njegova beseda, opisujoča materinsko žalost stare kovačice ali žalostno a zaslužno usodo Trate. Par mest je tako elegičnih, da se tudi bravca „z mogočno roko“ prime tista bolest. Zunanje dogodke Meško včasih le namigne; zato pa se zelo dolgo mudi pri opisovanju vtiskov, ki jih ti dogodki napravijo na posamezne osebe ali na pisatelja samega. Iz svojega duševnega razpoloženja zasnjuje celo povest; to prenatanko seciranje čustev postane bravcu skoro mučno, ker mora vedno paziti, da loči, kje se konča odmev duševne dispozicije in kje se pričinja realni dogodek. Preobčutnim ljudem je Meškova sentimentalnost nevarna.

Ljudje na Poljani so pisatelju predstavitelj domovine. Nekateri je ne ljubijo, ker se jim zdi, da jim ni mati, ampak mačeha, jo zapusté in gredo v tujino; a tudi tam niso srečni, kajti tu spoznajo, da jim je tujina tuja, da jih ne pozna; domovina jih vleče nazaj, v domovini najdejo zopet uteho svojemu hrepenjenju. Mnogo pa jih tujina pokvari, odtuji dragim srcem in uniči. A v domovini mnogi zato ne najdejo sreče, ker ne najdejo ljubečih, prijateljskih src. Trata — simbol domovine — se bliža propadu, ker ni v njej miru, sloge, ljubezni. Šele ljubezen do rodne zemlje jo reši pogina. Pa tudi onim, ki ljubijo domačo grudo in domače ljudi — Ivan —, zemlja ne nudi mnogo užitka, pač pa zahteva od njih mnogo skrbi in truda; a vkljub težkemu življenju so srečni, ker se trudijo za ljubljene in ljubeče, ker jih podpira ljubezen. — Menda se ne motimo, če trdimo, da je spis „Na Poljani“ alegorija pisateljeve domovinske ljubezni. Ali pomeni Trata naše politične prepire? Ali pa se je hotel Meško s to povestjo spustiti v socialno vprašanje? Zdi se. Izseljevanje je gotovo za naše ljudstvo na deželi najbolj usodepolno poglavje socialnega vprašanja. Meško opisuje dobre in slabe strani izseljevanja v tujino; malo jih je, ki najdejo res pravo srečo na tujem. Žalostna skušnja uči, da naši ljudje zgubé v tujini moralno in fizično energijo. Ali je Amerika sreča za naše ljudstvo?

Naši pisatelji imajo v socialnih pojavih, ki se javljajo pri nas, mnogo hvaležne tvarine. Ko bi se

Meško ne dal tako obvladati čustvom, ko bi se bolj krotil, bi bila ta knjiga za naše ljudstvo zelo dobra. Zakaj gre naša takozvana „moderna“ literarna struja mimo naroda, ne da bi se ga dotaknila? Ker ni zdrava in naravna, ker je nekaj prisiljenega, nervoznega, izraz bolnega čustvovanja, onemogle energije. Naše ljudstvo je zdravo, krepko, čvrsto in hoče tudi take hrane. Menite li, da naš narod razume Meška? Se vam li zdi škoda, če ga ne?

Meško in Cankar — dva predstavitelja naše moderne. Nad Cankarjem smo obupali; Cankar kot literat je „kakor kamen, ki pade v vodo in pada, da se pogrezne v blatnem dnu.“ Mešku pa želimo, naj bi njegova poezija „močna v razcveteli svoji mladosti govorila močnim, krepkim srcem. Ker bilo bi žalostno,

KNEZ FERDYNAND RADZIWIŁŁ Z ANTONINA
voditelj „Poljskega kola“ v nemški državni zbornici

če bi ne bilo živih med nami, katerih srca so sveža in močna, v katerih je radosti kakor kipeče vode v nikdar usahlem gorskem potoku.“ — m —

„Zabavna knjižnica.“ Izdala „Slovenska Matica“. XIX. zvezek. Uredil Josip Kostanjevec. — Ljubljana 1907. — Str. 223. — Če nas ne motijo vsa znamenja časa, tedaj bi dejali, da gre pri nas ena doba v zatone. To je doba potepuške romantike in samovoljne lirike v prozi; to je doba, ki je rodila komaj enega mojstra in tisoč posnemavcev. Še lansko leto je Cankar v „Zabavni knjižnici“ umoril in pokopal svojega Jakoba Nesreča in vsi drugi novelisti so nevede šli za njegovim pogrebom ter pili na žalostni osmini. Cankar sam je med njimi najstanoovitnejši ali najtrdovratnejši, drugi pa so se polagoma iztreznili: letošnja „Matica“ nam je jasen dokaz, da